

HONNINGSVÅG-DEKLARASJONEN

Den 18. Samekonferansen, som representerer Samerådets medlemsorganisasjoner i Finland, Norge, Russland og Sverige, samlet i Honningsvåg 6.–9. oktober 2004:

Gjentar at vi samer er ett folk, og at rikenes grenser ikke skal bryte vårt folks fellesskap;

Fremhever at nasjonalstatene Finland, Norge, Russland og Sverige delvis er etablert på land- og havområder tilhørende samefolket; som vi har besittet og forvaltet i uminnelige tider før statsdannelsene;

Gjentar at samene i de fire land er ett folk med felles historie, kultur, språk, tradisjoner, samfunnsliv, næringer og fremtidsvisjoner og at rikenes grenser ikke skal bryte vårt fellesskap;

Fastholder at samene har rett til selvbestemmelse som ett folk i samsvar med folkerettens regler, som blant annet er nedfelt i FN-pakten, FNs konvensjoner om sivile og politiske rettigheter og om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter;

Fremhever at det samiske folket i kraft av selvbestemmelsesretten også har rett til selv å disponere egne naturrikdommer og ressurser til beste for det samiske samfunnet, og ikke i noen tilfeller kan det samiske folket fratras sitt eksistensgrunnlag;

Fastslår at det samiske folket selv, på grunnlag av selvbestemmelsesretten, både har rett og plikt til å forvalte det samiske samfunnets utvikling;

Framhever viktigheten av at alle deler av det samiske samfunn, på en effektiv måte, kan ta del i utformingen og gjennomføringen av samisk selvbestemmelse;

Fremhever at samiske barn og unge er en viktig menneskelig ressurs i utviklingen av samefolkets framtid, og at disse skal gis mulighet til opplæring i samisk språk og kultur, og å få delta i utformingen av det samiske samfunn;

Anerkjenner at samiske kvinner og eldre er bærere av grunnleggende verdier og kunnskap som spesielt må vektlegges, og fremhever at disse skal gis mulighet til å delta i utviklingen av det samiske samfunn;

Fremhever det samiske folkets rett til å utøve sin kultur, drive sin næringsvirksomhet og utvikle sitt samfunnsliv over landegrensene;

Fremhever også at samene som ett urfolk i Finland, Norge, Russland og Sverige har umistelige historiske rettigheter til egne land- og havområder og naturressurser, grunnlagt på bruk gjennom uminnelige tider. Inngrep i disse områdene forutsetter samisk samtykke.

Anser det pågående arbeidet med en nordisk samekonvensjon som et viktig skritt i retning av å redusere landegrensenes negative konsekvenser for det samiske samfunnet og som et viktig bidrag i forhold anerkjennelse av samenes grunnleggende rettigheter uavhengig av landegrensene;

Fremhever i den forbindelse viktigheten av at Finland, Norge og Sverige også søker å innlemme Russland i arbeidet med en samekonvensjon for å sikre at hele det samiske folket får rettslig vern gjennom en slik konvensjon;

Erklærer at vi vil sikre at vår felles arv fra våre forfedre- og mødre forvaltes til beste for dagens og framtidens generasjoner av samer og at våre umistelige rettigheter til land- og havområder og naturressurser opprettholdes og respekteres;

Fastholder videre at samenes rettigheter til land- og havområder og naturressurser i samiske områder må respekteres i forbindelse med alle former for aktiviteter, deriblant militære og alle former for økonomiske aktiviteter;

Fastholder at aktiviteter av denne art i samiske områder, og som er av vesentlig omfang, forutsetter samisk forhåndssamtykke, på fritt grunnlag;

Fremhever at Finland, Norge, Russland og Sverige er forpliktet til å sikre det samiske folkets rettigheter og framtid i samsvar med internasjonale rettsregler;

Fremhever at internasjonale overenskomster anerkjenner urfolks vitale rolle i arbeidet med å sikre en bærekraftig miljøforvaltning og utvikling i kraft av deres stilling som urfolk og deres tradisjonelle miljøkunnskap, og at nasjonalstatene er forpliktet til å sikre at samene på en effektiv måte kan delta i arbeidet for en økologisk bærekraftig utvikling i samiske områder for å sikre ressursgrunnlaget for samiske næringer og samisk kultur;

Konstaterer at i handlingsplanen for Europa Unionens nordlige dimensjon, vedtatt av unionens ministerråd i september 2003, erkjennes det at det er nødvendig at statene sikrer urfolks interesser i forhold til økonomiske aktiviteter, særlig i forhold til industrier som utvinner naturressurser, for å beskytte den nedarvede retten til selvbestemmelse, landrettigheter og kulturelle rettigheter som regionens urfolk innehar.

Konstaterer at Den europeiske union har anerkjent samene som ett urfolk i Europa og at rettigheter knyttet til samisk kultur, språk og næringer er en del av unionens konstitusjon;

Fremhever at det samiske folkets tradisjonelle kunnskap og tradisjonelle kulturelle uttrykk, samt naturressurser koblet til slik disse, er en integrert del av den samiske kulturen;

Fastslår at samene selv skal representere samiske interesser i nasjonale, regionale og internasjonale sammenhenger;

Fastslår at Finland, Norge, Russland og Sverige har et rettslig ansvar for sikring av nødvendige vilkår for utvikling av samisk kultur, språk, næringer og samfunnsliv over landegrensene;

Fremhever det samiske folkets ønske og vilje til å ta ansvar for utviklingen av vår egen framtid i kraft selvbestemmelsesretten;

Erklærer enighet om følgende:

Samene som urfolk og ett folk

1. Samene er et urfolk i Finland, Norge, Russland og Sverige med særlige rettigheter i egne land- og havområder, dette etablerer særskilte forpliktelser for statene overfor samene nasjonalt så vel som over landegrensene. Statene er forpliktet til å iverksette samordnede og systematiske tiltak for beskytte og sikre våre rettigheter og sikre at vår integritet blir respektert;
2. Samenes folkerettslige stilling som ett folk forplikter videre statene til å anerkjenne og respektere det samiske folkets rett til selvbestemmelse;
3. Samene i de fire land er ett felles folk, som samtidig er ett urfolk, bosatt over landegrensene, som har rett til å utvikle sitt språk, sin kultur, sine næringer og sitt samfunnsliv uavhengig av landegrensene.
4. Statene er forpliktet til å fremme full virkeliggjøring av samenes sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Det skal iverksettes særlige positive tiltak når dette er nødvendig for å fremme full virkeliggjøring av slike rettigheter. Statene er likeledes forpliktet til å utvise respekt for våre sosiale og kulturelle identitet, skikker og tradisjoner og for våre institusjoner;
5. Statene skal sikre at det samiske folk kan etablere nødvendige felles institusjoner og organisasjoner på tvers av landgrensene, gjennom å bidra til full utvikling av samiske initiativer og ved å skaffe nødvendige økonomiske ressurser for slike formål;

-
6. Myndighetene i de fire land må anses forpliktet til å samordne og harmonisere rettslige, politiske, administrative og økonomiske rammebetingelser for samene i de respektive land, og derved søke å minimalisere landegrensens negative konsekvenser for samene som ett folk i fire land;
  7. Sametingene, samiske organisasjoner og institusjoner, må sikre at alle deler av det samiske samfunn aktivt kan ta del i samfunnsutviklingen. Særlige tiltak må iverksettes for å sikre effektiv deltakelse fra eldre, kvinner og ungdom;
  8. Det pågående samarbeidet mellom regjeringene og sametingene i Finland, Norge og Sverige om en nordisk samekonvensjon er et viktig og positivt skritt i retning av å sikre samiske rettigheter over landegrensene. Av hensyn til det samlede samiske samfunnets behov anmodes myndighetene i Finland, Norge, Russland og Sverige, sammen med samiske representanter, til å søke å finne løsninger hvorigjennom samene i Russland også kan nyte godt av en framtidig samekonvensjon;
  9. For å sikre en effektiv ivaretagelse av samiske rettigheter og interesser i de fire land, og innenfor Den europeiske union, må det etableres en egen urfolksregion;
  10. Den europeiske union, og de enkelte medlemsstater, er forpliktet til å sikre samefolkets rettigheter i samsvar med unions konstitusjon;
  11. Som følge av selvbestemmelsesretten har det samiske folket selv både rett og plikt til å ivareta det samiske samfunnets behov og interesser, og samene skal således selv representere egne interesser og rettigheter i nasjonale, regionale og internasjonale sammenhenger;

Samisk rett til land- og havområder og naturressurser

12. Samene skal selv forvalte sine umistelige historiske rettigheter til egne land- og havområder og naturressurser;
13. Statene er i samsvar med internasjonale urfolksrettigheter og folkenes rett til selvbestemmelse forpliktet til å anerkjenne og respektere samenes rett til å eie, besitte, forvalte og bruke egne land- og havområder og naturressurser;
14. Det samiske folk har i kraft av selvbestemmelsesretten selv rett til å bestemme sin egen politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, og for sine egne formål råde over sine naturrikdommer og ressurser. Det samiske folk kan ikke i noen tilfelle bli berøvet sitt eksistensgrunnlag;
15. Samisk bruk av land, vann, hav og naturressurser må anerkjennes som grunnlag for samisk bruksrett og eiendomsrett, kollektivt så vel som individuelt. Kravene

som stilles til samisk bruk av områdene og ressursene må være tilpasset ordinær samisk bruk av land- og havområder og naturressurser;

16. Samenes rett til bruk av land- og havområder og naturressurser omfatter også retten og behovet for å utvikle bruken av områdene og ressursene i samsvar med samfunnsutviklingen for øvrig;
17. Statlige myndigheter er forpliktet til å innhente samenes frie og informerte samtykke før tillatelse gis til utvinning eller annen bearbeiding av naturressurser i samiske land- og havområder. Samene har rett til økonomisk utbytte av slik virksomhet.
18. Samenes rett til effektiv deltakelse og innflytelse i forhold til disponeringen av land- og havområder og ressurser i samiske områder må anerkjennes, deriblant i forhold til båndleggingen av arealer til oppdrettsvirksomhet, veibygging, hytte- og fritidsområder, nasjonalparker, oljevirkosomhet, mineralutvinninger og lignende virksomhet;
19. Det forventes at myndighetene i Finland, Norge, Russland og Sverige fullt ut anerkjenner og effektivt sikrer samenes rett til land- og havområder og naturressurser;
20. Finland, Russland og Sverige, som ennå ikke har ratifisert ILO konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, anmodes til å gjøre så uten unødig opphold. Norge anmodes til fullt ut å gjennomføre egne forpliktelser i henhold til ILO konvensjon nr. 169;

Samiske næringer

21. Tradisjonelle samiske næringer og utnyttelsen av land- og havområder og naturressurser er grunnleggende viktige for bevaring og utvikling av samisk kultur, og disse er således viktige deler av det materielle grunnlaget for samisk kultur;
22. Nasjonalstatene er forpliktet til å sikre et effektivt rettslig vern for tradisjonelle samiske næringer, inkludert reindrift, jakt, fiske, duodji og utmarks- og kombinasjonsnæringer. Deriblant gjennom særlige positive politiske, administrative og rettslige tiltak for å sikre ressursgrunnlaget for de mest utsatte tradisjonelle samiske næringer;
23. Reindriften rettslige stilling som en tradisjonell samisk næring og kulturbærer må sikres. Norge og Sverige skal opprettholde og utvikle reindriftnæringen som en spesiell samisk enerettsnæring. Finland og Russland skal omgjøre reindriftnæringen i samiske områder til en samisk enerettsnæring;

-
24. Statene skal respektere det samiske folkets rett til å bevare sine egne rettsoppfatninger, inklusive retten til å utøve rettslige tradisjoner og sedvaner. I tilfelle konflikt oppstår mellom samisk og ikke-samisk rettssystem i de samiske områdene skal samisk rettsoppfatning ha forrang. Dette gjelder i særskilt utstrekning spørsmål om samiske rettigheter knyttet til land, vann og ressurser;
  25. Ved behandling av tvister mellom samiske næringer og annen markanvendelse, slik som skogsbruk, gruvedrift og militæraktiviteter i de samiske områdene skal samiske næringers interesse gis forrang;
  26. Statene må sikre at nasjonal rettsorden fungerer effektivt og rettferdig i forhold til samiske rettskrav, deriblant rettskrav knyttet til samiske land- og havområder og ressurser. I behandlingen av tvister vedrørende slike rettigheter i samiske områder skal statene sikre at domsstolene respekterer at samisk bruk av land og vann oftest ikke etterlater varige spor i naturen.
  27. Samiske parter skal ikke tillegges bevisbyrden i tvisten om retten til land, vann og ressurser i områder som samene bruker;
  28. Nødvendige økonomiske ressurser må stilles til disposisjon for domstolsprøving av samiske rettskrav, spesielt rettskrav som knytter seg til samiske land- og havområder og ressursgrunnlaget for tradisjonelle samiske næringer;
  29. Statenes internasjonale forpliktelser overfor samene, spesielt universelle menneskerettigheter, må gis forrang foran andre internasjonale bestemmelser som eventuelt står i motstrid til menneskerettighetene. Det fremheves i den forbindelse at miljø og ressursforvaltning, deriblant rovdyrforvaltning, som er til urimelig skade og hinder for tradisjonelle samiske næringer må avpasses i forhold til samiske næringers behov;
  30. Samene må selv gis anledning til å forvalte rovdyrbestandene i samiske områder;

Miljø og bærekraftig utvikling i samiske områder

31. Samene har et historisk og spesielt forhold til egne land- og havområder. Bevaring og videreføring av vår kultur er betinget av en utvikling som baserer seg på respekt for eksisterende økologiske og miljømessige betingelser, og at utviklingen tar hensyn til våre tradisjonelle næringer og våre egne prioriteringer for utviklingsprosessen;
32. I kraft av sin rett til å bestemme over sin egen politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling, har det samiske folk også rett til effektivt å delta i utforming, gjennomføring og evaluering av nasjonale og regionale utviklingsplaner og programmer som kan få direkte konsekvens for samene;

-
33. Samene har krav på at myndighetene respekterer samenes egne verdier, tradisjonell kunnskap og ressursforvaltning, og at det i alle relevante sammenhenger tas hensyn til samenes tradisjonelle og direkte avhengighet av naturressursene i egne områder;
  34. Statlige myndigheter er forpliktet til å sikre samisk deltakelse og effektive innflytelse i arbeidet med miljøspørsmål og bærekraftig utvikling i samiske områder; Samene, i samarbeid med andre urfolk, forplikter seg til å følge opp arbeidet med en bærekraftig og miljømessig forsvarlig utvikling. Dette i forlengelsen av allerede igangsatte prosesser. I denne sammenheng vises det spesielt til Rio-konferansen 1992, WSSD Johannesburg 2002, klimapolitikk som følge av Arktisk Råds klimarapport ACIA og konvensjonen om biologisk mangfold, herunder Agenda 21.

Samisk språk, kultur og utdanning

35. Det samiske språkets overlevelse er et ansvarlighetsspørsmål som vi samer selv må forvalte, på individ-, organisasjons- og samisk myndighetsnivå. Et levende samisk språk forutsetter et levende samisk samfunnsliv med næringer og kultur som bærere av språket;
36. Statene skal gi samene mulighet til å utvikle samisk kultur bygd på samisk tenkemåte, tradisjonell kunnskap og viten;
37. Statene er forpliktet til å iverksette nødvendige rettslige, administrative og politiske tiltak for å sikre at samene i fellesskap skal kunne praktisere, bevare og utvikle samisk kultur og språk;
38. Samisk kultur, kulturelle uttrykk og språk er i konstant utvikling i tråd med samfunnsutviklingen. Statene skal sikre at også nye kulturelle uttrykk og uttrykksformer sikres og gis ytterlige utviklingsmuligheter;
39. Samenes rett til å anvende sitt språk, inkludert i rettslige og andre offisielle sammenhenger, utvikle og formidle det til kommende generasjoner må anerkjennes og gjennomføres fullt ut av myndighetene i de fire land. Samisk språk må anerkjennes som et offisielt språk i hele det samiske området.
40. Statene har et særskilt ansvar for å sikre at også de minst utbredte og mest utsatte samiske dialektene sikres gjennom terminologiarbeid, nødvendig læreplaner, læremidler og økonomiske ressurser til undervisning;
41. Samene har rett til å etablere, forvalte og utvikle felles utdanningsinstitusjoner på alle nivå og planer i samsvar med egen kultur og tradisjoner. For å virkeliggjøre dette må statene harmonisere lovgivningen om utdanning;

-
42. Samisk forskning må styrkes og utvikles over landgrensene med utgangspunkt i samenes egne behov og målsettinger. Statene skal sikre økonomiske ressurser til dette formål;
  43. Samisk språk er en viktig del av samenes individuelle og kollektive identitet. Samiske barn og unge må gis reell adgang til undervisning i og på samisk, på en måte som er tilpasset deres kulturelle bakgrunn og forholdene for øvrig, og derved gis mulighet til å styrke og utvikle sin egen samiske identitet. Opprettholdelse og videreutvikling av små samiske skoler er spesielt viktig for å sikre slik undervisning i fremtiden;
  44. Samer som tidligere ikke er gitt reell mulighet til å lære seg det samiske språket må gis anledning til å lære seg å snakke og skrive samisk. Statene er forpliktet til å stille økonomiske ressurser tilgjengelig for gjennomføring av samisk språkopplæring for alle samer;
  45. Statene er forpliktet til å sikre samene et tilfredsstillende helsetilbud som tar hensyn til samenes språklige og kulturelle bakgrunn;
  46. Statene er forpliktet til å sikre nødvendige økonomiske ressurser for disse formål.

Tradisjonell samisk kunnskap

47. Statene skal respektere det samiske folkets rett til å forvalte og kontrollere sin tradisjonelle kunnskap med tilhørende naturressurser, inklusive genetiske ressurser, og sine tradisjonelle kulturelle uttrykk, samt bidra til at disse beskyttes, bevares og utvikles.
48. Statene er særskilt forpliktet til å beskytte samisk kultur og kulturelle uttrykk mot bruk som er krenkende eller på en villedende og misvisende måte gir inntrykk av å ha samisk opprinnelse;
49. Statene skal virke for at den samiske kulturen ikke uten samenes samtykke utnyttes kommersielt av andre enn samer, samt for at andre enn samer ikke får opphavsrettslig beskyttelse til elementer av den samiske kulturen. I den grad den samiske kulturen likevel benyttes kommersielt av andre skal statene bidra til at samene har innflytelse over slik virksomhet og at samene får del i den økonomiske avkastningen av slik bruk av samisk kultur.

* * * *

Det er for øvrig også enighet om at Samerådets medlemsorganisasjoner bekrefter sitt medlemskap i Samerådet gjennom å ratifisere denne deklarasjonen i sine høyeste beslutningsorganer.